Ето история, която никога няма да заснеме и продаде! Глупаво пропиля най-хубавите си години с така наречените "тиражни", "жестоки" теми, за да възбужда тромавите мозъци на неделните зрители. Седмици наред се промъкваше до места, където бликаше оголен и суров живот, там, където се сблъскваха страсти; търсеше динамика, повърхностни и разбираеми за всички събития, доказвайки всеки божи ден и на себе си, и на другите, че е смел, опитен и ненадминат професионалист с "Арифлекс". Всъщност, през всички тези пропилени години панически бягаше от скуката и досадата на добре познатите улици и витрините по тях, превръщайки неутолимата си жажда за свят и живот в професия. Какво го потикваше към това вечно пътешествие, ако не онези ужасни вечери, когато за кой знае кой път започваше нова обиколка по десния тротоар на стъргалото, изложен на своеволието на случайността: ще се появи ли най-после Лина Коен? Живееше за една или две (ако имаше късмет) кратки срещи мимоходом, когато му се сторваше, че все пак го е погледнала - очи в очи не повече от три крачки преди да изплува лицето й от разхождащите се, и десет, когато и против волята си се обръщаше още веднъж да види синята баретка върху тъмнокестенявата й коса.

- Бедата на вас, провинциалистите, е, че жаждата ви е неутолима! - каза му през септември 1970 г. популярният философ Ваня Свилар, докато чакаха за снимки. Любопитството е болезнена страст...

- Не идвам от провинцията!

- Не става дума за това, откъде идвате... - каза тогава Свилар. - В сравнение с Лондон Белград е провинция, докато пък Лондон е провинция в сравнение с Париж, а Париж спрямо Ню-Йорк е провинциален лунапарк! От друга страна Ню-Йорк за Рим е обикновено варварско село...

- Чий е изразът: "Има само Париж и Лондон, всичко останало е пейзаж!"? - прекъсна го Херцег.

- Вероятно на някой духовит и повърхностен! - отговори Свилар, като дръпна една глътка ракия от джобната си плоска. - Но ако ми позволиш да завърша мисълта си: в събота вечер Рим е най-забутана провинция в сравнение с летния Дубровник - и кръгът така е затворен! Не става значи дума за това кой откъде пристига в Белград или Ню-Йорк, тъй като в Требине се запознах с действително най-големите господа и по държанието, и по изисканата им въздържаност, а за това кой от нас е провинциалист ОТВЪТРЕ, а като казвам ПРОВИНЦИАЛИСТ - това е въпрос на индивидуален талант до смъртта да се запази проклетата жажда за места, където нещо се случва, постоянно се случва, и на непрекъснатото ви усилие да постигнете нещо, случайно да не изтървете нещо, нещо да не ви убегне... Вие, провинциалистите, разполагате с много повече ненужни сведения от другите хора - любознателността ви е ненаситна! Знаете дори много повече и от онези, за които знаете всичко! Ето, живея срещу Народния музей и никога не съм имал желание да вляза и да видя какво има вътре, а вече години наред гледам от своя прозорец как върволици от провинциалисти, които идват направо от гарата, влизат в него! Повечето от половината жители на Париж не са се качвали на Айфеловата кула! Всички провинциалисти, които някога са посетили Париж, макар и между два влака, са били там! По това се и различават от парижаните: по жаждата и невъздържаността, с която я утоляват! Ала онова, което довчера беше провинция, в която сме израснали, днес е магалополис! Световно село... Останали са само някои стари улици и площади, които биват превръщани в музеи и базари за туристите. Различията са напълно заличени: навсякъде ще завариш съвсем

еднакви жилищни блокове, заплодени в една единствена марсилска пра-машина за живеене на стария Корбюзие, еднакви коли, автобуси и супермаркети, в които няма да разбереш дали си в Атина или в Пърчиловци. Но ние вече нямаме никаква връзка с тези нови градове. Напуснали поляните, на които шутирахме срещу две вратички (там сега има нови комплекси), завинаги сме понесли родната провинция в багажа си, в походката, в начина, по който купуваме, жадни за всичко, сякаш ще се свърши стоката точно когато дойде нашия ред... Провинциалист си, защото принадлежиш на провинция, която вече не съществува никъде, освен във времето! Не можеш да се върнеш в нея, защото я няма... И тогава, когато най-после докопаш това, за което си се блъскал цял живот, пак не си щастлив! Миналото ти, детството ти, твоята скъпа провинция, в края на краищата те тегли и привлича ден след ден все по-непреодолимо и остатъка от живота си ще пропилееш в търсене на останалите живи, в честване на годишнини от завършване на гимназията или като дух ще обикаляш многоетажните блокове и супермаркети, търсейки мястото, на което някога се е намирала старата ви къща! Ще се молиш на непознати хора да те пуснат за малко на бетонния паркинг, за да се увериш още веднъж, че вече го няма орехът, на който си се люлял и издълбавал сърце с джобното си ножче! (Питам се защо в белетристиката това е винаги орех, а не някакво друго дърво? Откъде да знам!) Но да знаеш, едно е вярно: миналото никога не може да се посети. То е неизменчиво! Напразно ще чукаш на вратата му. Това е знаел още старият Аврелий Августин, когато е говорел за "мозъчна изчерпаност" и "телесна мъка на ума"! Невъзможно е да умилостивиш времето...

- Какво трябва, според вас, да правим? - попита го цинично Херцег.

- Нищо - каза Свилар. - Животът и без това няма да то остави да отидеш по-далеч от онзи тъп орех в двора! Ще си изгориш сам, прескачайки векове... Но нямаше да си провинциалист, ако не вярваше (а ето, усещам, че и ти вярваш сега в това, колкото и да се мъчиш да ме убедиш в обратното!), че ще успееш там, където всички останали преди тебе са претърпели поражение! И какво се случва? Животът само си те пуска в това надбягване и гаднярски се усмихва от съдийската трибуна, чакайки къде ще се спънеш, къде ще паднеш... Стартът ти е прекалено добър, за да е възможен! Бягаш от произхода си и завладяваш пространство, без да водиш сметка за времето, дебнещо от засада, а пространството и времето, както се знае - са неотделими! То те чака - това време - и ще се върнеш при него като кученце... Ще скимтиш, за да приемат там, откъдето идваш, дарението ти - личната ти библиотека, или да оставиш платната си, наградени на Голямата международна изложба в Париж в една от онези така тъжни и смешни дарителски стаи, където никой никога не се отбива...